

Додаток 14
до Положення про організацію
освітнього процесу в
Таврійському національному
університеті імені В.І.
Вернадського

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

**Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра конституційного та міжнародного права**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор інституту

О.О. Ляшко
«__» _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»

за спеціальністю

081 Право

Навчально-науковий гуманітарний інститут

Київ – 2019 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії держави і права» складена для здобувачів вищої освіти відповідно до програми підготовки фахівців за спеціальністю 081 Право ступеня вищої освіти бакалавр, за денною та заочною формою навчання.

Розробник:

Швачка В.Ю. – завідувач кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, кандидат юридичних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри конституційного та міжнародного права _____

Протокол №1 від 30 серпня 2019 року

Завідувач кафедри
конституційного та міжнародного права

__В.Ю. Швачка

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Актуальні проблеми теорії держави і права – це базова юридична дисципліна теоретико-історичного циклу юридичних наук і розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців за ступенем вищої освіти бакалавра за спеціальністю 081 Право денної форми навчання.

Предметом (об'єктом) її пізнання є проблемні питання основних і загальних закономірностей виникнення, розвитку і функціонування держави і права, а також система основних понять (категорій) правознавства і його термінології.

Науковою базою навчальної дисципліни Актуальні проблеми теорії держави і права є здобутки вітчизняної та світової історико-правової думки та пов'язані з нею новітні досягнення природничих та гуманітарних наук, філософські проблеми права.

Мета і завдання навчального курсу полягає: в сприянні підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі державотворення та нормотворчої і правозастосовчої діяльності держави; формування у них високої правової культури; усвідомлення і почуття соціальної відповідальності та здатності іноваційно творчо працювати в умовах сучасного суспільства, що динамічно змінюється, у тому числі радикального реформування правової системи України.

Реалізація означеної мети здійснюється шляхом ознайомлення студентів з проблематичними питаннями в системі знань теорії держави та права, понять і категорій юриспруденції та активізація їх зусиль на пошук шляхів вирішення їх проблем.

При підготовці програми враховані: новітні науково-методологічні напрацювання у галузі теорії держави і права; досвід викладання аналогічних дисциплін у провідних вищих навчальних закладах України, які працюють як за бакалаврськими, так і магістерськими програмами, а також особистий досвід викладання курсу актуальні проблеми теорії держави і права в Київському університеті ринкових відносин.

У відповідності з ресурсами навчальних годин програмою передбачено викладання лекційного матеріалу і проведення семінарських занять з використанням різноманітних форм самостійної роботи студентів (написання рефератів, проведення колоквіумів, підготовки наукових повідомлень тощо).

В результаті вивчення дисципліни актуальні проблеми теорії держави і права, студенти повинні:

Знати:

- предмет, функції теорії держави і права як науки, її місце і роль в системі юридичних наук;
- загальні закономірності виникнення, розвитку і функціонування держави і права;
- особливості взаємозв'язків суспільства та системи права;
- загальні закономірності побудови громадянського суспільства і правової держави;

- понятійний, категоріальний та термінологічний апарат правознавства;
- зміст актуальних проблем теорії держави і права.

Вміти:

- аналізувати різноманітні підходи до державотворення і право розуміння та бачення проблеми теорії держави і права науковцями;
- виявити причинно-наслідкові зв'язки у державотворчому та правотворчому процесах;
- вільно і змістовно користуватися понятійним (категоріальним) апаратом теорії держави і права;
- усвідомлювати і пояснювати можливі шляхи вирішення проблемних питань на основі об'єктивних суспільних закономірностей.

Усвідомлювати:

Що успішне оволодіння систематично юридичних знань неможливе без засвоєння загальнотеоретичних положень щодо загальних закономірностей виникнення, розвитку і функціонування держави і права; сучасних державотворчих, правотворчих і правозастосовчих процесів; актуальних проблем теорії держави і права.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<u>Найменування показників</u>	<u>Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти</u>	<u>Характеристика навчальної дисципліни</u>	
		<u>денна форма навчання</u>	<u>заочна форма навчання</u>
<u>Кількість кредитів ECTS - 4</u>	<u>Галузь знань</u> <u>081 Право</u> (<u>назва і шифр</u>)	<u>Нормативна</u>	
	<u>Спеціальність</u> <u>081 Право</u> (<u>назва і код спеціальності</u>)		
<u>Кількість (8 тем)</u>	<u>Спеціалізація:</u> (<u>назва</u>)	<u>Рік підготовки</u>	
		<u>4-й</u>	<u>1-й</u>
<u>Загальна кількість годин - 120</u>		<u>Семестр</u>	
		<u>8-й</u>	<u>1-й</u>
	<u>Ступінь вищої освіти:</u> <u>«Бакалавр»</u>	<u>20 год.</u>	<u>8 год.</u>
		<u>Семінарські</u>	
		<u>28 год.</u>	<u>4 год.</u>
		<u>Практичні</u>	
	<u>год.</u>	<u>год.</u>	
	<u>Самостійна робота</u>		
	<u>72 год.</u>	<u>108 год.</u>	
	<u>Вид контролю:</u>		
<u>Екзамен</u>	<u>Екзамен</u>		

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма					Заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі				
		лекції	семінари	практич.	інд		сам.роб.	лекції	семінари	практич	інд
РОЗДІЛ 1. ДЕРЖАНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО											
Предмет і методологія науки теорія держави і права	14	2	2			10	12				12
Проблемні питання походження держави у різних вченнях і теоріях. Поняття держави і її основні ознаки.	16	4	4			8	16	2			14
Теорико-методологічні проблеми визначення форми держави її функцій і механізму.	14	4	2			8	16	2			14
Багатогранний характер права і проблеми його походження і визначення.	12	2	4			6	16	2			14
Форми (джерела) права та проблемні питання системи права і системи законодавства.	16	2	4			10	14		2		12
Норми права у системі соціальних норм і проблемні питання їх реалізації.	16	2	4			10	16	2			14
Методологічні проблеми правових відносин	16	2	4			10	16		2		14
Проблемні питання понять правопорушення і юридичної відповідальності	16	2	4			10	14				14
Усього годин	120	20	28			72	120	8	4		108

4. Плани семінарських та практичних занять «Актуальні проблеми теорії держави та права»

ТЕМА № 1. Предмет: методологія науки теорії держави і права.

Наука як пізнавальна діяльність та проблеми кваліфікації юридичних наук. Об'єкт і предмет науки теорії держави і права та її місце і роль в системі суспільних і юридичних наук. Методологія і методи теорії держави і права: поняття і кваліфікація. Функції науки теорії держави і права.

ТЕМА № 2. Проблемні питання походження держави у різних вченнях теоріях. Поняття держави і її основні ознаки.

Особливості організації влади у первісному суспільстві. Теорії походження держави та її сучасні концепції. Передумови і причини, що зумовили виникнення держави та її історичні типи. Багатозначність визначення поняття держави і його основні ознаки. Проблеми ідентифікації держави по її основних ознаках.

ТЕМА № 3. Теоретико-методологічні проблеми визначення форми держави, її функцій і механізму.

Проблеми визначення форм держави. Особливості форми правління та її види. Характерні риси і особливості форми державного устрою. Поняття і види державно правового (політичного) режиму. Проблемні питання визначення і кваліфікації функцій і механізму держави.

ТЕМА № 4. Теоретичні проблеми визначення місця і роль держави у сучасному суспільстві.

Поняття громадянського суспільства, його місце і роль у розбудові сучасної державності.

Сучасна держава – демократична, правова то соціальна держава.

ТЕМА № 5. Багатогранний характер права і проблеми його походження і визначення.

Багатозначний і багатоманітний характер категорії «право». Проблемні питання походження права. Поняття та основні ознаки права в нормативному розумінні. Принципи і функції права і їх класифікація. Правові аксіоми і правові презумпції.

ТЕМА № 6. Форми (джерела) права та система права і система законодавства.

Правоутворення і його види. Правотворчість, її етики і стадії. Форми (джерела) права і їх види. Нормативно-правові акти і проблемні питання їх розробки, прийняття та дії. Закони і їх види. Підзаконні нормативно-правові акти. Проблема співвідношення і підзаконних нормативно-правових актів в правотворчій і правозастосовчій діяльності. Зворотна сила закону. Система права, її система законодавства і ознаки, за якими вона відрізняється від системи права. Систематизація законодавства і його види.

ТЕМА № 7. Норма права у системі соціальних норм і проблемні питання їх реалізації.

Поняття, ознаки та види соціальних норма. Відмінні риси і особливості правових норм, їх внутрішня структура. Критерії класифікації норм права і їх види. Особливості процеси реалізації правових норм. Проблемні питання застосування норм права. Тлумачення норм права в процесі їх застосування. Прогалини у праві та основні засоби їх усунення і подолання.

ТЕМА № 8. Методологічні проблеми правових відносин.

Методологічні проблеми визначення правових відносин, їх основні ознаки і види. Структура (склад) правових відносин і характеристика її елементів. Підстави (юридичні акти) виникнення, зміни і припинення правових відносин.

ТЕМА № 9. Проблемні питання понять «правопорушення» і юридичної відповідальності.

Проблемні питання правомірної поведінки. Багатозначність поняття правопорушення та його визначення в узагальненому вигляді. Ознаки правопорушення в узагальненому вигляді. Ознаки правопорушення і неоднозначність їх класифікацій. Необхідність потреб введення додаткових ознак правопорушення, узагальнених в понятті «склад правопорушення». Критерії класифікації правопорушення і характеристика його видів. Неоднозначність думок і визначень щодо поняття юридичної відповідальності, її підстави та відмінність від державного примусу. Зміст і значення Конституційного примусу юридичної відповідальності – презумпція невинності громадян.

5. ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема №1-4

1. Проблемність окремих положень науки загальної теорії держави і права.
2. Характерні особливості предмета і методів юридичної науки і загальної теорії держави і права.
3. Особливості функцій (задач) науки теорії держави і права.

4. Проблемні питання місця і ролі науки «Теорії держави і права» в системі природничих наук у зв'язку з посиленням тенденції введення нових курсів прикладних філософських, соціологічних і психологічних дисциплін.

Тема №5-7

1. Актуальні проблеми теорії держави та шляхи їх вирішення.
2. Проблема визначення поняття «держави» та формування її ознак на сучасному етапі розвитку суспільства.
3. Місце і роль теорії правової держави у системі сучасних концепцій (теорій) держави.
4. Проблема перебудови механізму держави у зв'язку з введенням в Україні різних форм власності.
5. Порівняльна характеристика внутрішніх і зовнішніх класичних функцій держави з аналогічними функціями держав соціально-демократичної орієнтації.

Тема №8-9

1. Актуальні проблеми теорії права та шляхи їх вирішення.
2. Проблемні питання походження (виникнення) права.
3. Проблемні питання побудови громадського суспільства в Україні.
4. Дискусійність питання, щодо структурної побудови правової норми.
5. Характерні особливості нормативно-правових актів та проблемні тенденції до врегулювання суспільних відносин законами.
6. Теоретичні питання взаємозалежності між поняттями «ознаки правопорушення» і «склад правопорушення».

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання є однією з форм організації навчального процесу у вищих закладах освіти, яка передбачає створення умов для як найповнішої реалізації творчих можливостей студентів і має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Місце і роль юридичної науки в життєдіяльності суспільства і її система.
2. Наука загальної «Теорії держави і права», її предмет та місце і роль в системі юридичних наук.
3. Методологія науки «Теорії держави і права» та її співвідношення із методами.
4. Особливості функцій (задач) науки «Теорії держави і права».

5. Проблемні питання місця і ролі науки «Теорії держави і права» в системі юридичних наук.
6. Проблема визначення поняття «держави» та формулювання її ознак на сучасному етапі розвитку суспільства.
7. Особливості організації суспільної влади у первісному суспільстві.
8. Проблемні питання співвідношення суспільної влади у первісному суспільстві і державної влади сучасних держав.
9. Передумови і причини, що зумовили виникнення держави.
10. Дискусійність питань щодо теорії і форм виникнення держави.
11. Проблемність питання щодо історичних типів держави у відповідності з цивілізованим і формаційним напрямками.
12. Дискусійність питань про історичний розвиток вчень про форми держави.
13. Форми держави, поняття і структурні елементи.
14. Визначення і характеристика форм державного правління.
15. Визначення і характеристика форм державного устрою.
16. Визначення і характеристика форм (політичного) державного режиму.
17. Чи забезпечується процвітання будь-якої держави за наявності у ній лише сучасних класичних форм?
18. Особливості розвитку в Україні форм державного правління, устрою та режиму.
19. Поняття механізму держави та його ознаки.
20. Структура механізму держави та характеристика його елементів.
21. Проблемні питання структури механізму держави у зв'язку з введенням в Україні різних форм власності.
22. Поняття державного апарату і шлях його перебудови в Україні.
23. Поняття органу держави, його ознаки і види.
24. Система державних органів за Конституцією України.
25. Проблемні питання щодо державних підприємств і установ як елементів механізму держави.
26. Дискусійність понять «органи виконавчої влади» і «інші державні організації», як елементів механізму держави.
27. Поняття функцій держави, їх ознаки і види.
28. Форми і методи здійснення функцій держави.
29. Чи в повній мірі виражають розроблені теорією держави функції змісту її зусиль на сучасному етапі розвитку суспільства?
30. Порівняльна характеристика внутрішніх і зовнішніх класичних функцій держави з аналогічними функціями держав соціально-демократичної орієнтації.
31. Поняття політичної влади і її співвідношення з державною владою.
32. Проблемні питання політичної системи суспільства.
33. Фактори, що характеризують місце і роль держави в організації суспільства та здійсненні політичної влади.

34. Проблемні питання щодо форм взаємодії держави з іншими суб'єктами політичної системи.
35. Проблемні питання співвідношення держави з громадянським суспільством.
36. Які ідеї державності сучасних концепцій (теорій) держави і в якій мірі використовуюється на державотворенні України?
37. Основні сучасні концепції (теорії) держави і їх характеристика.
38. Місце і роль теорії правової держави у системі сучасних концепцій (теорій) держави.
39. Проблемні питання значення і уявлення про поняття «право».
40. Проблемні питання походження (виникнення) права.
41. Поняття права у нормативному розумінні та його ознаки.
42. Місце і роль принципів права у законотворчій діяльності держави.
43. Характеристика співвідношення та взаємозв'язку між загальносоціальними і спеціально юридичними функціями права.
44. Проблемні питання передумови різних підходів до праворозуміння.
45. Основні сучасні концепції (теорії) права та їх ідеї.
46. Яким сучасним концепціям (теоріям) правам надається перевага в правотворчості України?
47. Проблемні питання побудови громадянського суспільства в Україні.
48. Дискусійність поглядів на визначення змісту правового статусу особи.
49. Співвідношення держави і особи та його принципи.
50. Поняття об'єктивного та суб'єктивного права.
51. Реальність і цінність суб'єктивного права.
52. Дискусійність поняття «система права» ф «правова система» та характеристика їх змісту.
53. Критерії побудови системи права.
54. Проблема виділення галузей права та основні галузі системи права України.
55. Поняття системи законодавства та критерії її відмінності від системи права.
56. Поняття систематизації законодавства та його види.
57. Соціальні норми: поняття та види.
58. Поняття норм права, їх ознаки та характеристика.
59. Дискусійність питання щодо структурної побудови правової норми.
60. Класифікація (види) норм права.
61. Поняття правоутворення і правотворчості та її принципи.
62. Форми (джерела) права: поняття і види.
63. Характерні особливості нормативно-правових актів та проблемні тенденції до врегулювання суспільних відносин законами.
64. Чинність (дія) нормативно-правових актів. Зворотна сила закону.
65. Поняття реалізації норм права та її форми.
66. Застосування норм права, його ознаки та особливості.

67. Підстави, що зумовлюють дискусійність питання про застосування норм права громадянами.
68. Правозастосовчий акт: поняття, елементи та ознаки його відмінності від нормативно-правового акту.
69. Поняття тлумачення норм права як стадія їх застосування, його види і способи.
70. Проблема прогалин в праві та основні засоби їх усунення і подолання.
71. Поняття правових відноси, їх ознаки і види.
72. Суб'єктивне право та юридичний обов'язок.
73. Суб'єкти правовідносин і їх правосуб'єктність (правоздатність і дієздатність).
74. Проблемність питання щодо визначення понять «об'єкт правовідносин» і «об'єкт правопорушення».
75. Поняття юридичних фактів і характеристика їх видів.
76. Зумовленість і необхідність наукових досліджень правомірної поведінки в умовах побудови правової держави.
77. Визначення правомірної поведінки, її види і їх характеристика.
78. Неправомірна поведінка (правопорушення) і її характеристика.
79. Теоретичні питання взаємозалежності і взаємопов'язаності між поняттями «ознаки правопорушення» та «склад правопорушення».
80. Поняття юридичної відповідальності, її ознаки і види.
81. Проблемні питання співвідношення між поняттями «юридична відповідальність» і «державний примус».
82. Поняття законності, її принципи і юридичні засоби її гарантування.
83. Проблема взаємозв'язку між правосвідомістю і правовою культурою.
84. Проблемні питання формування правосвідомості і правової культури на сучасному етапі державотворення і правозастосування.
85. Поняття правового регулювання, його предмет і механізм.
86. Місце і роль держави у функціонуванні механізму правового регулювання в умовах побудови правової держави і громадянського суспільства .
87. Проблемні питання щодо структури системи процесуального права України та співвідношення матеріальних і процесуальних норм.

7. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- стандартизовані тести;
- командні проекти;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- написання есе;
- письмова доповідь.

8. КРИТЕРІЇ ТА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
80-89	добре	B	вище середнього рівня
75-79		C	загалом хороша робота
66-74		D	непогано
60-65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
30-59		FX	необхідне перескладання
0-29		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Список рекомендованої літератури

1. А.В. Нікітін. Теорія права і права. Навчальний посібник для дистанційного навчання (в двох частинах). –К.: 2005 – 2006.
2. А.Ю.Олійник, С.Д. Гусарєв, О.Л. Слюсаренко. Теорія держави і права. Навчальний посібник. –К.: 2001.
3. Актуальні проблеми теорії держави та права : [навчальний посібник] / [Є. В. Білозьоров, Є. О. Гіда, А. М. Завальний та ін.] ; за заг. ред. Є.О. Гіди. - К.: ФОП О. С. Ліпкан, 2010. - 322 с.
4. Актуальні проблеми теорії держави та права [Текст] : навч. посіб. Ч. 1. Актуальні проблеми теорії держави / С. М. Тимченко, С. К. Бостан, С. М. Легуша [та ін.]. - 2-ге вид., стер. - К. : КНТ, 2008. - 286 с.
5. М.Й. Сидоренко. Основи правознавства. Навчальний посібник для дистанційного навчання –К.: 2006.
6. М.Й. Сидоренко. Теорія держави і права. Курс лекцій. –К.: 2006.
7. Машков А. Проблеми теорії держави і права: співвідношення та межі.- Київ:К.І.С.,2011 .- 344 с.
8. Попович В.М. Теорія держави і права: концепція, праксеологія та методологія розвитку: монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 384 с.
9. Серєда Г.П., Стеценко С.Г. Проблеми теорії держави і права:Навчальний посібник у визначеннях та схемах. – К.: КНТ, 2009. – 184 с.
10. Сучасні інститути держави та права: актуальні питання теорії та практики : монографія / [Ю.Л. Бошицький та ін.] ; за заг. ред. Ю.Л. Бошицького ; Київ. ун-т права НАН України. – Львів : Сполом, 2015. – 439, [1] с. – Авт.ззнач. на с.: 438-439.
11. Теорії держави і права. //За загальн. ред.. В.В.Копейчикова ; С.Л.Лисєпова. – К.: 2003.

Інформаційні ресурси

- <http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України
- <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво

Президента України

- <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
- <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
- <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України

ім. В.І. Вернадського

- <http://www.rada.kiev.ua> – Бібліотека Верховної Ради України
- <http://ru.wikipedia.org> – Вікіпедія (свободная энциклопедия)